

Alles heeft een begin. Elk verhaal, elke gebeurtenis, elk conflict. En alles heeft een eind. Behalve misschien in de liefde. Daar is alvast één grens vaag. Iedereen kent wel het ogenblik waarop de liefde hem overviel, slechts weinigen herinneren zich het moment waarop ze verdween.

Misschien is dat omdat de liefde je verrast, zoals de eerste donderslag van een zomers onweer dat hevig is en intens, maar nooit abrupt eindigt, eerder geleidelijk aan afneemt, met traag wegdrijvende wolken, zodat je al goed moet luisteren om de verre donderslagen nog te horen. Net zo gaat het in de liefde en een tijdlang is het onduidelijk of er nog iets van overblijft of niet.

In die situatie bevond Matthias Minne zich niet. Of tenminste, dat dacht hij en het leek hem onmogelijk om zich in zoiets te vergissen. Maar wie kent zichzelf echt, laat staan de ander die voor een flink deel zijn leven bepaalt? En wie neemt de moeite om in de diepste krochten van zijn eigen ziel af te dalen? Dichters? Schrijvers? Filosofen?

Matthias Minne was geen van de drie, hoewel hij al sinds zijn jeugd de ambitie koesterde om schrijver te worden. In plaats daarvan gaf hij les. Nederlands. Aan een middelbare school waar hij zijn leerlingen in contact bracht met riddersverhalen en minneliederen, sonnetten en rondelen, romantische gedichten en naturalistische verhalen.

Heel de literaire canon, van de middeleeuwen tot de twintigste eeuw, las en besprak hij in de klas. Met jongeren die daar niet om hadden gevraagd en die met elk schooljaar ongeïnteresseerder en afstandelijker werden. Wiskunde was het enige wat hen nog kon boeien. En wetenschappen natuurlijk. De vakken, kortom, die je nodig had om te slagen in het leven, die een schitterende carrière garandeerden met een goedbetaalde baan en een Porsche voor de deur. Maar literatuur, meneer, wat is daar het nut van?

Parels voor de zwijnen, dacht hij steeds vaker met de woorden van Mattheus. Of lag het aan hem? Gaf hij tegenwoordig minder goed les? Was hij het vermogen kwijtgeraakt om jongeren te bezielen? Om hun smaak en gevoel bij te brengen voor taal en poëzie?

Verontrust onderzocht hij of het probleem bij hem lag, maar zelfs de strengste introspectie leverde stevast hetzelfde resultaat op. Hij was er met de jaren niet slechter op geworden, integendeel. Zijn manier van lesgeven was vlotter en boeiender dan tijdens het begin van zijn carrière toen hij nog op zoek was naar zijn eigen stijl, zijn eigen stem.

Wat wel veranderd was, was het leeftijdsverschil tussen hem en zijn publiek. Terwijl hij geleidelijk aan ouder werd, waren zijn leerlingen elk schooljaar opnieuw zeventien of achttien, een almaar groter wordende kloof van intussen vier decennia. Zat het euvel daar? Maakte dat het verschil?

Oflag het aan de geest van de tijd? Die vage, allesomvattende factor die zo ondefinieerbaar is dat hij alleen met een abstract woord kan worden benoemd, hoewel hij door de eeuwen heen heel concrete gevolgen heeft gehad, van renaissances tot wereldoorlogen.

Nee, ook dat kon volgens hem niet. Wat hij vertelde, was

niet onderhevig aan modes of trends. Een gedicht van honderd jaar geleden was nog altijd even actueel als toen het werd geschreven omdat poëzie niet tijdgebonden is en zelden handelt over de zielservaringen van een enkeling, maar over het leven van iedereen en ipso facto over dat van zijn leerlingen. Dát was het nut van literatuur, in zoverre die al een nut moest hebben. Maar zelfs dat argument sloeg niet aan en steeds vaker kreeg hij het gevoel dat hij de roepende was in de woestijn, de stem die verloren ging in het een-tonige gekwetter van een almaar oppervlakkiger wordende maatschappij.

‘Ben ik een cultuurpessimist geworden?’ vroeg hij op een avond aan Lucia en hij merkte dat hij bang was voor haar antwoord.

Ze zat met opgetrokken benen op de bank, een glas sancerre in de ene, een roman van Marguerite Yourcenar in de andere hand, en zelfs op dat penibele moment overviel hem de gedachte hoe mooi de vrouw was met wie hij bijna twintig jaar geleden was getrouwd. Hij een late dertiger, zij pas afgestudeerd, tweeëntwintig, een leeftijd waarop de schoonheid van een vrouw nog niet volledig tot ontplooiing is gekomen.

Lucia keek op, peinzend, alsof ze diep over haar antwoord moest nadenken. Met een voorzichtig gebaar zette ze haar glas op het bijzettafeltje in mahonie, klapte vervolgens het boek dicht en glimlachte.

‘Wat haal je je nu weer in je hoofd?’

Hij maakte een ongeduldig gebaar.

‘Je antwoordt niet op de vraag.’

Ze plukte een pluusje van haar spijkerbroek. Schudde toen haar hoofd.

‘Nee, Matthias. Je bent geen cultuurpessimist. Je bent alleen een beetje...’ Ze viel stil en zocht naar de juiste formulering. Dat gebeurde wel vaker omdat ze de gewoonte had haar woorden te wikken en te wegen alvorens ze uit te spreken.

‘Wát?’ drong hij aan. ‘Ik ben alleen een beetje...?’

‘Ontgoocheld.’

‘Over wie? Mezelf?’

‘Over je beroep, je leerlingen. Over wat hen boeit of net niet. Over de impact die je lessen op hen hebben. Maar dat geldt voor de meeste leraren die al een tijdje in het vak zitten. Dit is een heel andere generatie, dat lijken jullie maar niet te vatten.’

Haar antwoord was geruststellend en verontrustend tegelijk, want als hij deze generatie niet meer begreep, wat deed hij dan nog voor de klas? Negenenvijftig was hij, de oudste leraar op school. De meeste van zijn leeftijdsgenoten waren eerder al vertrokken, opgelucht er vroegtijdig een punt achter te kunnen zetten zolang de pensioenregeling dat nog toeliet. Intussen waren nieuwe wetten gestemd. Iedereen moest langer werken om de uitstroom van de baby-boomgeneratie en de kosten die deze met zich meebracht op te vangen. Het gevolg was een plotse leegloop, een massale vaandelvlucht. Wie nog weg kon deed dat, vóór de regering een tweede keer uithaalde en de limieten nog werden aangescherpt.

Hij daarentegen was gebleven. Niet om koppig tegen de stroom op te roeien. Niet omdat de maatschappij je al snel genoeg in de marge duwde zonder dat je daar nog een handje bij toestak. Hij was simpelweg gebleven omdat hij graag les gaf. Omdat hij een leraar was in hart en nieren. En

ook – dat gebod de eerlijkheid hem toe te geven – omdat hij bang was voor het zwarte gat, de angstaanjagende leegte die op de loer lag.

Zijn collega's hadden hem gek verklaard, alleen Lucia was van mening dat hij de juiste beslissing had genomen. Misschien omdat ze er zelf baat bij had en tegen het idee opzag dat hij hele dagen zinledig door de flat zou struinen en als een verveeld kind om de haverklap aan haar hoofd kwam zeuren. Lucia was vertaalster van beroep en werkte thuis. Het schrikbeeld was dus niet imaginair.

Zijn keuze om met lesgeven door te gaan had gevolgen die hij niet had voorzien. Van het ene schooljaar op het andere was hij de enige van zijn generatie die overbleef en plots zat hij in de leraarskamer als de nestor van het korps, omringd door uitsluitend jongere... meestal véél jongere collega's. Het resultaat was dat hij zich een overblijfsel voelde uit een voorbije epoqe.

In het begin van het schooljaar had hij aansluiting gezocht bij de jonge garde en zijn best gedaan om een praatje te maken met collega's die hij slechts oppervlakkig kende van vakvergaderingen en klassenraden, maar na verloop van tijd had hij zijn pogingen gestaakt. De toon van de gesprekken was anders, de onderwerpen boeiden hem zelden, het water was te diep.

Maar het was niet alleen dat. Hij had ook gemerkt dat de jeugdige leeftijd van zijn collega's, hun uitgelaten manier van praten, het enthousiasme waarmee ze het over hun reisplannen hadden... hem jaloers maakten en deden terugverlangen naar de tijd toen hij zelf aan zijn carrière begon. Zij waren de toekomst, hij was het verleden. Een confronterend besef.

Op den duur hield hij zich tijdens pauzes en vrije uren nog uitsluitend bezig met het corrigeren van taken of toetsen en drong de vraag zich steeds vaker aan hem op of hij er volgend schooljaar niet beter de brui aan gaf. Misschien was het tijd om de knoop door te hakken. Misschien had het geen zin om een beslissing nog langer uit te stellen.

Soms probeerde hij zichzelf wijs te maken dat zijn malaise daarmee verband hield: dat hij verloren liep op school, dat hij in de klas het gevoel had voor dovemansoren te spreken, dat hij artificieel rekte waar gevoelsmatig allang een punt achter stond. Maar dat klopte niet. Het was eerder al begonnen, met kleine veranderingen in de manier waarop hij reageerde op gebeurtenissen of uitspraken, met muizenissen die hij zich voorheen nooit in zijn hoofd had gehaald, met een algemene gewaarwording van toenemend onbehagen.

En het ergste was: hij vreesde dat het niet om iets tijdelijks ging, een crisis die wel zou voorbijgaan. Nee, dit was blijvend, onomkeerbaar. Tenzij hij drastisch het roer omgooidde en uit de weg ruimde wat hij gemakshalve zichzelf – en zijn vrouw – voorhield als de belangrijkste oorzaak van zijn bedruktheid. Hij zou stoppen met lesgeven en proberen om zijn leven een nieuwe richting uit te sturen. Vroeg of laat immers kwam aan alles een eind, dat was inherent aan dit bestaan. Het leven viel nu eenmaal uit elkaar in afgebakende periodes: kindertijd, puberteit, studies, eerste baan, huwelijk... want zelfs dat laatste bleef vaak niet duren zoals hij persoonlijk had ondervonden. Misschien liep deze fase in zijn leven af. Misschien was het tijd om een punt te zetten achter zijn leraarschap. Misschien... Het viel hem op dat de meeste van zijn gedachten tegenwoordig met hetzelfde woord begonnen en ook dat was een veeg teken.

Lucia, die hem beter kende dan hij wilde toegeven, trapte niet in zijn sofistieke argumenten en weet het probleem aan iets anders. Hij had nooit veel contact onderhouden met collega's, dus was dat geen reden om er plots het bijltje bij neer te gooien. En de leerlingen van dit schooljaar waren geenszins ongeïnteresseerder, dommer of vervelender dan die van de afgelopen jaren.

'Wat jou al een tijd door het hoofd spookt,' zei ze op een avond in hun favoriete restaurant, 'is die verdomde zes.'

'Waar heb je het over?' vroeg hij, hoewel hij heel goed wist wat ze bedoelde.

'Al bijna twee jaar,' antwoordde Lucia met evenveel opgestoken vingers, 'zeur je erover dat je binnenkort zestig wordt.'

'Nou, zeuren...'

'Zeuren, Matthias! Sorry dat ik het zo zeg. Het lijkt wel alsof je een midlifecrisis hebt. Wel, ik heb nieuws voor je: die komt vijftien jaar te laat.'

'Dat is pas een opbeurende gedachte,' bromde hij.

Lucia legde haar hand op de zijne en keek hem aan met die grote, bruine ogen van haar. Ogen als die van Sophia Loren. Hij had de naam onlangs in de les laten vallen naar aanleiding van een roman die begin jaren zeventig was verfilmd. Geen enkele leerling wist wie hij bedoelde. De vaststelling choqueerde hem. De Italiaanse actrice, ooit wereldberoemd en door de media op handen gedragen, was hun compleet onbekend, een naam uit een vervlogen tijd, een voltooid verleden tijd. De Romeinen hadden gelijk. Zo vervliegt de roem van de wereld. Elke generatie heeft haar eigen iconen en vergeet die van de vorige.

'Welk belang heeft het nu dat je zestig wordt?' vroeg Lucia. 'Het is maar een getal, Matthias, meer niet.'

‘Een getal met een grote symboolwaarde.’

‘O ja, welke dan?’

Hij vertikte het om uit te leggen wat voor de hand lag.

In plaats daarvan zei hij:

‘Jij hebt makkelijk praten. Je bent pas drieënveertig.’

‘Dat klinkt bijna als een verwijt.’

‘Zo bedoelde ik het niet.’

‘Je zou blij moeten zijn dat je een veel jongere vrouw hebt.’

‘Dat ben ik ook,’ haastte hij zich haar te verzekeren.

‘Daar lijkt het soms niet op.’

Hij schrok. Haar opmerking refereerde aan wat ze hem weleens onder de neus wreef: dat hij in de loop der jaren hun huwelijk als iets vanzelfsprekends was gaan beschouwen. Lucia had een ingebouwde afkeer van alles wat nog maar naar routine zweemde en zodra ze het gevoel had dat hun huwelijk in die richting afdreef, maakte ze hem daarop attent, lang voordat hij zich van enig kwaad bewust was. Dat kwam omdat ze sneller dan hij reageerde op voortekenen die in haar ogen een bedreiging vormden. Voor hem was de situatie even duidelijk als simpel: jaren geleden waren ze halsoverkop verliefd geworden en sindsdien hielden ze van elkaar. Zo eenvoudig was het.

Niet voor Lucia. Haar beschouwende aard werkte als een rookdetector die afging zodra er iets verdachts smeulde en telkens als dat gebeurde, stelde ze voor om samen iets te ondernemen: een trektocht door de Hoge Venen, een weekend aan zee, een citytrip in het buitenland... Even op onszelf terugplooiën, noemde ze dat. Een korte time-out om te reflecteren en te praten. Écht praten, geen keuvelarij, maar praten zoals mensen doen die elkaar pas hebben ontmoet.